

27.1.2025

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

VN/29084/2024

Lausunto luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Pyydettyinä lausuntona Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Hallituksen esitys luonnonsuojelulain muuttamiseksi sisältää neljä eri kokonaisuutta. Metsäteollisuus ry ei ota kantaa suden suojelutasoon, eikä ehdotettuihin kahteen teknisluontoiseen muutokseen.

Metsäteollisuus ry keskittyy lausunnossaan säännöksiin, joilla olisi tarkoitus vauhdittaa luonnonarvomarkkinoiden kehittymistä Suomessa sekä lakimuutoksiin, joilla annettaisiin säännökset kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen.

Luonnonarvomarkkinat

Lieventämishierarkia on luonnon monimuotoisuuden turvaamisen keskeisin periaate. Se ohjaa ensisijaisesti välttämään haittoja, sen jälkeen minimoimaan, ennallistamaan ja vasta viimeiseksi hyvittämään haitta. Luonnonarvomarkkinoista ei tule rakentaa järjestelmää, joka mahdollistaa ohituskaistan toimijoiden omien luontohaittojen vähentämiselle. Luonnonarvohehtaarien rekisteröinti ja hyödyntäminen toimijoiden kestävyysraportoinnissa sisältää merkittävän viherpesun riskin. Lakiehdotuksen merkittävänä heikkoutena voidaan pitää lieventämishierarkian vaatimuksen puutetta yhdessä luonnonarvohehtaarien rekisteröinnin kanssa.

Hallituksen esityksessä sivulla 15 todetaan:

”Edellä todetusti yhteiskunnallisessa keskustelussa on nostettu elinkeinoelämän toimijoiden puolesta esiin tarve voida käyttää viranomaisvarmennetusti ja mitattavasti tuotettavia luonnonarvoja myös muuhun kuin ekologiseen kompensaatioon, ennen kaikkea osoittamaan yritysten ympäristövastuun toteuttamista.”

Ympäristövastuu ei voi toteutua, jos luontohaittaa voi jatkaa toisaalla ja ostaa luonnonarvoja markkinoilta ympäristövastuun toteuttamiseen. Luonnonarvoja tulee

27.1.2025

saada käyttää ympäristövastuun todentamisessa vasta, kun oman arvoketjun luontohaitat ovat minimoitu. Luonnonarvomarkkinoilla ei tule luoda kilpailuetua toimijoille, jotka eivät pysty vähentämään luontohaittoja omissa arvoketjuissaan.

Luonnonarvomarkkinoita tulisi ohjata selkein, aidon lisäisyyden varmistavin kriteerein. Mikäli luonnonarvomarkkinoita vauhditetaan lainsäädännöllä, lain tulisi ohjata markkinoita sellaisiin kohteisiin, joissa tarvitaan aktiivista ihmistoimintaa luonnontilan parantamiseksi ja ylläpitämiseksi. Esitetty lakiehdotus ei sisällä kannusteita tai rajoitteita, joilla markkinaa voisi kohdentaa erityisesti luonnontilaa aktiivisesti lisääviin toimenpiteisiin. Esityksestä puuttuu myös mekanismit, jotka ohjaisivat luonnonarvomarkkinoita luonnon tilan parantamisen kannalta kaikkein tärkeimpiin kohteisiin.

Suomalainen luontaisista puulajeista koostuva talousmetsä on ainutlaatuinen maankäyttömuoto, ja sen ekosysteemipalveluiden yhteistuotanto tulee turvata luonnonarvomarkkinoita koskevassa kehityksessä. Lakiesitys ei varmista ekosysteemipalveluiden yhteistuotantoa. Päinvastoin se ohjaa kohteita suojeluun ja hävittämis- ja heikentämiskieltoon. Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisen lähtökohdaksi on päätetty, että pyritään pääsääntöisesti monivaikutteisiin toimiin, joilla tavoitellaan samanaikaisesti useamman tavoitteen toteutumista. Nyt esitetty luonnonarvomarkkinoiden toimintamalli on selkeässä ristiriidassa ennallistamissuunnitelman keskeisen peruserätyksen eli yhteensovittamisen kanssa.

Hallituksen esityksessä sivulla 19 todetaan:

”Uuden säännöksen mukaan tuotettavien luonnonarvojen eli luonnonarvohehtaareiden omistaja voisi ilmoituksellaan saada kompensatiorekisteriin merkinnän, että hänen omistuksessaan olevat luonnonarvohehtaarit on käytetty hänen ilmoittamaansa tarkoitukseen, joka voisi olla myös muu kuin vapaaehtoinen ekologinen kompensatio. Tämän päätöksen edellytyksenä olisi edellä mainittu viranomaisen päätös tuotettavien luonnonarvojen alueen (niin sanottu hyvitysalue) määrittämisestä suojelluksi.”

Lakiesityksen mukaan suojelu tulisi koskemaan nimenomaan aluetta, ei luonnonarvoja. Tämä ei mahdollista ekosysteemipalveluiden yhteistuotantoa, vaan siirtäisi alueet pois talouskäytöstä. Lakiesitys ei mahdollista tilannetta, jossa luonnonarvoja voitaisiin lisätä samalla kun muita ekosysteemipalveluita, kuten uusiutuvaa puuta tai ruokaa, tuotetaan. Lakiesitys ei myöskään mahdollistaisi luonnonarvojen tuottamista ja turvaamista määrääjäksi, vaan johtaisi alueiden pysyvään suojeluun.

Luonnonarvoista koostuvan kansallisen pääoman myynti kansainvälisillä markkinoilla sisältää merkittävän riskin. Luonnonarvomarkkinat mahdollistaisivat myös ulkomaisille

27.1.2025

yrityksille tai muille toimijoille mahdollisuuden välillisesti vaikuttaa alueiden käyttöön siirtämällä luonnonarvon hallintaoikeuden ostajalle.

Hallituksen esityksessä sivulla 18 on kirjattu:

”Luonnonsuojelulain 11 luvun säännösten mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen vaihdannan osapuolten välisen yksityisoikeudellisen sopimuksen perusteella voitaisiin hakemuksesta tehdä merkintä luonnonarvohehtaareihin kohdistuvan oikeuden siirrosta ja tällä olisi julkinen luotettavuus. Oikeuden siirron kirjaamisella parannettaisiin tuotettavien luonnonarvojen käytettävyyttä vaihdannan kohteena myös sekundäärisesti eli tuotettavien luonnonarvojen ostajan luovuttaessa niihin kohdistuvan oikeuden kolmannelle osapuolelle.”

Lakiesitys mahdollistaisi luontoarvon käyttämisen sijoitustoimintaan tai vaihdannan kohteena. Tämä etäännyttäisi alkuperäisen luonnonarvojen tuottajan ja luonnonarvojen haltijan toisistaan ja hämäryttäisi omistussuhteita, vastuita ja velvollisuuksia.

Lakiesitys ei ota huomioon huoltovarmuuteen, omavaraisuuteen ja turvallisuuteen liittyviä näkökulmia, joita voi ilmetä, mikäli alueiden luonnonarvojen hallintaoikeudesta tulee kansainvälinen vaihdannan kohde. Luonnonarvoille ei tule mahdollistaa käyttöä vaihdannan välineenä, eikä niitä tule siirtää kolmansille osapuolille.

Luonnonarvomarkkinat ovat jo käynnistyneet, ja siitä on jo nähtävillä konkreettisia esimerkkejä. Nykyinen lainsäädäntömme mahdollistaa luonnonarvojen myynnin ja ostamisen ilman valtion ohjaavaa ja rajaavaa lainsäädäntöä. Esitetty lainsäädäntö pohjautuu luonnonarvohehtaariin ja sen ekologiisiin laskentaperusteisiin. Luonnonarvomarkkinan ei tulisi rajoittua vain yhteen laskentamenetelmään, koska se ei tällöin ota huomioon kaikkia tapoja lisätä luonnon monimuotoisuutta ja arvoja markkinalähtöisesti.

Luonnonarvomarkkinoiden kehittymisestä on teetetty useita selvityksiä ja järjestetty keskustelutilaisuuksia, joista Sitran 25.11.2025 järjestämän tilaisuuden tärkeimpänä antina voidaan pitää yhteistä tahtotilaa laatia luonnonarvomarkkinoista kansallinen tiekartta. PTT:n selvityksessä todetaan, että luonnonarvomarkkinoita tulisi kehittää pilotointien ja kokeilujen kautta. Pilotointien kautta olisi mahdollista löytää monipuolisia kohteita ja niihin sidoksissa olevia toimijoita, jotka haluavat parantaa luonnon tilaa.

Metsäteollisuus ry painottaa, että se ei vastusta yksityisen rahoituksen hyödyntämistä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Yritysten ja toimijoiden on kuitenkin lähtökohtaisesti vähennettävä luontohaittoja omissa arvoketjuissaan. Kehittyvä luonnonarvomarkkina voi tarjota toimijoille mahdollisuuden löytää omaan arvoketjuun läheisesti liittyviä toimia ja kohteita, joiden luonnon tilaa pystytään parantamaan

27.1.2025

yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, monitavoitteisesti, ilman käytön ulkopuolelle jättämistä sekä sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Juuri tällaisia toimintamalleja tuetuilla pilotoinneilla ja kokeiluilla voitaisiin vauhdittaa.

Luonnonarvomarkkinat liitetään usein ennallistamisasetukseen ja kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan. Ennallistamissuunnitelman sisältö ja tavoitteet päätetään vasta myöhemmin. Metsäteollisuus ry haluaa korostaa, että asetettavien ennallistamistavoitteiden ja niiden kustannusten tulee olla realistisessa suhteessa käytettävissä oleviin julkisin varoihin. Metsäteollisuus ry kuitenkin katsoo, että yksityisellä rahoituksella voidaan tuoda tärkeää lisäarvoa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja luoda uusia mahdollisuuksia yhteistyöhön ja haittojen vähentämiseen toimijoiden omissa arvoketjuissa.

Edellä esitetyn perusteella Metsäteollisuus ry katsoo, että lainsäädäntöä luonnonarvomarkkinoiden kehittämiseksi ei tule toistaiseksi viedä eteenpäin ja lakiesitys tulee palauttaa valmisteluun. Luonnonarvomarkkinoiden kehittämisessä tulee ensin tehdä riittävä määrä toimivia pilotteja ja konkreettisia toimenpiteitä sekä laatia kansallinen tiekartta ja sen jälkeen harkita, onko ohjaavalle lainsäädännölle millaista tarvetta. Jatkovalmistelussa tulee ratkaista esiin nostetut merkittävät puutteet.

Säännökset kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen

Pykälässä 13 a § todetaan, että: "Kukin ministeriö valmistelee omaa toimialansa koskevan osuuden. Ennallistamissuunnitelman täytäntöönpanon ohjaus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle."

Kappale alkaa lauseella "Ympäristöministeriö vastaa luonnon ennallistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnon ennallistamisesta antaman asetuksen (EU) 2024/1991 15 artiklassa tarkoitetun kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelusta."

Jotta edellä mainitut sisällöt olisivat loogisia toisiinsa nähden, ympäristöministeriön rooli tulisi kirjata kokoavaksi: Ympäristöministeriö kokoaa ... kansallisen ennallistamissuunnitelman.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja

27.1.2025